

Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen: van den heer J. van Zanten te Zeist, gift van den kerkerad der Geref. Kerk van Zeist, f 2.50; van Da. H. W. van Loon te Amsterdam, uit het busje van mej. Harlaar, f 3.

Dr. J. H. HOUTZAGERS.

Kootwijk.

Alit de Pers.

In de *Rotterdamse Kerkbode* geeft Dr. Landwehr onder de rubriek "Om ons heen" een interessante causerie over twee belangrijke vergaderingen in de voorafgaande week gehouden:

Er zijn in deze week twee vergaderingen gehouden, die om meer dan een reden zeer belangrijk mogen worden genoemd. Allereerst wijzen we op de vergadering van de moderne theologen. Aldaar zou de rede van Prof. H. Bavinck besproken worden, en het eigenaardige was, dat de moderne Prof. Bavinck hadden uitgenodigd, om daarbij te spreken. Nu ligt in dit feit iets, dat ons tot dankbaarheid stemt. Vroeger zou men aan ons iets niet gedacht hebben. Dat er allereerst van een oratie sedevol notitie genomen wordt, en dat men daarna den orator zelf uitnodigt in eigen kring, toont, dat men ten minste met ons begint te rekenen. We worden niet meer als de domme hoort en het "niet-denkende" deel der natie in een hoek gezet. Men gaat beseffen, dat het nog wel de moeite waard is, onze opinie te onderzoeken en te toetsen.

Nu ging het in die vergadering hoofdzakelijk over algemeen en bijzondere openbaring. De moderne kanten zich lief tegen alle bijzondere openbaring door het Woord. De inleider, de heer Binnerts, verklaard, dat de Bijbelbeschouwing der orthodoxen bestemd is om voorbij te gaan. En anderen, zoals Prof. Bavinck en Prof. Caneveter, deden daar het hunne bij. Het Schrift als kern van de waarheid is en blijft een strijdblik bron van al die theologen. Immers heeft de kritiek, hun kritiek, al lang aan het licht gebracht, dat die Bijbel geen onfeilbare bron is. En nu is het gemakkelijk om te declareren: de Bijbelbeschouwing der orthodoxen is bestemd om voorbij te gaan. Viak daartegenover stellen wij, en wij hebben de geschiedenis aan onze zijde, dat, als de verschillende meeningen der moderne theologen al lang vergeten zullen zijn, nog hoog boven alle moderne wetenschap zich zal verheffen het geloof aan de H. Schrift, als het onfeilbare Woord van God.

Volgens het persverslag heeft Prof. Bavinck op die vergadering zijn standpunt nog eens uiteengezet.

Prof. Bavinck, na een woord van dank aan de vergadering en aan den heer Binnerts voor de objectiviteit van de behandeling, zegt dan hij niet de moderne wereldbeschouwing aanvaardt. Hij maakt onderscheid tusschen het wereldbeeld en de wereldbeschouwing. Er is niet een moderne wereldbeschouwing, maar er zijn er wel tien en met erkenning van het goede staat men beoordeelend tegenover allen.

Prof. Bavinck komt op tegen de uiting van den referent, dat de orthodoxe Bijbelbeschouwing bestemd is voorbij te gaan. Dit is een supra-naturalistische uiting, zoo klemmt men zich vast aan het rijk der waarheid, dat komen zal in onze platte werkelijkheid.

De Bijbelbeschouwing — zoo merkt spr. op — is niet los te maken van de gehele Christelijke geloofsbeschouwing. De theopneustie laat niet op zichzelf, hangt samen met den inhoud van het geloof.

Over het eigen geloofsleven spreekt Prof. Bavinck, en vooral heeft Prof. Hoekstra invloed op hem gehad. Toch heeft de moderne geloofsbeschouwing hem onbevredigd gelaten, omdat op het gevoel van ronds en genade niet genoeg nadruk is gelegd. Niet oordeelen wij spreker, maar hierop moet hij wijzen. Met een warme peroratie eindigt spreker.

De tweede belangrijke vergadering was die van de predikanten der Gereformeerde kerken, gehouden te Utrecht. Die samenkomst wint jaarlijks aan belangrijkheid.

Dr. G. Ch. Aalders, uit Ermelo, sprak over de vraag: Kan de Heilige Schrift voorwerp van wetenschappelijk onderzoek zijn voor hem, die zich ook voor zijn wetenschappelijk denken, volstrekt aan haar oordeel onderwerpt?

Aanleiding tot het stellen van deze vraag, zeide spr., gaf de herinnering van Prof. Valetton in zijn brochure "Het Oude Testament en de Critiek", dat wie ook op het gebied der wetenschap wil vasthouden aan den eisch: niet den Bijbel te onderwerpen aan onze, maar om zelf aan zijne kritiek, daarmee zich van den aanvang af de mogelijkheid afsnijdt den Bijbel te maken tot voorwerp van wetenschappelijk onderzoek.

Allereerst dient, meente spr., tot rechte beantwoording van de gestelde vraag onderzoek te worden, wat men onder wetenschappelijk onderzoek heeft te verstaan. De moeilijkheid is hier, dat de meeningen, daarover zoozeer uiteenloopen. Men kan echter aan een wetenschappelijk onderzoek deze drie eischen stellen: 1. moet het doel zijn de waarheid te vinden, en wel in samenhang, naar gronden en oorzaken; 2. moet het onderzoek methodisch zijn; 3. moet het onderzoek kritisch zijn, d.w.z. schiedend, schiedend.

Dikwijls stelt men als vierden eisch, dat het onderzoek onbevooroordeeld zij, en bedoelt daarmee dat de onderzoeker vrij zij van enige bepaalde overtuiging in betrekking tot zijn object. Ten onrechte echter, want geen enkel onderzoeker is zonder zulk een overtuiging. Men zegt, dat een dogmatische overtuiging den onderzoeker bindt; maar van een tegengestelde overtuiging geldt hetzelfde.

Men ziet, dat het op deze vergadering juist ging over de bijzondere Godsopenbaring. Het is uitnemend, dat onze predikanten zich meer dan vroeger met de brandende vraagstukken van den dag gaan bezig houden. De tijden, die wij beleven, zijn ernstig en vragen veel van onze krachten. Het pand, ons toebetrouwd, moet verdedigd worden. De gemeente heeft er recht op, dat haar dienaren niet alleen de waarheid voor haar verklaren, maar die waarheid ook, waar het noodig is, verdedigen. En daarom moet de gemeente hoe langer hoe meer gaan insin, dat haar dienaren geroepen zijn tot ijverige studie. Door onnodigen arbeid moeten de krachten van de dienaren niet worden verslonden. En allen die het heil van Sion zoeken, zullen het langer hoe meer gaan insin, dat een dienaar des Woords, die niet ernstig studeert, zijn roeping verwaarloost en geen goed bewaker van de kerk kan zijn. Als men de vijanden niet eens kent, hoe zal men er dan tegen waarschuwen?

Met het laatste zijn wij het van harte eens. Het is noodig en meer dan noodig, dat op onze predikantenvergaderingen deze brandende vraagstukken meer besproken worden.

Da. Kerkhof, na eerst het Independentisme historisch getekend en met de Schrift principieel bestreden te hebben, wijst tenslotte op independentistische verschijnselen en neigingen in ons eigen kerkelijk leven. Hij spreekt eerst over deze independentistische neigingen bij de gemeentelieden:

De gedachte, dat alle gemeentelieden onder elkaander gelijke rechten hebben, en de kerkeradsliden hun gezag dus alleen te danken hebben aan de gemeentelieden die hen verkozen, is een independentistische sundersems, die in vele onzer kerken schuilt.

Sommige broeders hebben al bijzonder weinig eerbied voor de ambtsdragers, weigeren in hen te

zien, wat zij toch inderdaad zijn: dragers van het ambt waardoor Christus Zijne Kerk regert. Bij menig huisbezoek moeten de opzieners het merken, dat hun ambtelijke bevestiging door gemeentelieden wordt geringgeschat. Zij worden niet ontvangen en aangehoord en beantwoord als degenen, die in Christus' naam tot de schapen Zijner kudde komen, maar met opzet 100 behandeld, toegesproken en soms zelfs uitgenodigd om al wat leelijk is, dat die gemeentelieden hun willen laten gevoelen: om het ambt geven we niets; ge zijt als ambtsdrager bij ons niet in tel; ge zijt maar iemand van gelijke zwakheden als wij.

Feltelijk is dat een ingaan tegen Christus' ordinarie, die Zijne Kerk op aarde door den dienst van zwakke menschen wil bijeen vergaderen en regeren. Doch al kwamen er *engel*en uit den hemel tot zulke gemeentelieden, ze zouden zich ook niet laten regeren. Want in den grond der zaak zijn ze behept met de independentistische bacil, dat ze alleen hun eigen wil en zin willen doorvoeren.

Een tweede verschijnsel van dien aard bij de gemeentelieden is, dat sommigen vinden, dat *niet de kerkerad* de zaken der gemeente zal behartigen en besluren, maar dat voor *allerlei aangelegenheden* gemeentevergaderingen gehouden moeten worden, waarop dan, hetzij met hetzij zonder gedachtenwisseling, bij stemming besluit wordt door de meerderheid: de kerkerad is daarna eenvoudig uitvoerend bestuur van den wil der gemeente. Zoo wil men beslissing nemen omtrent diaconale zaken, omtrent toelating tot de gemeente, omtrent tucht-oefening, omtrent de keuze van ambtsdragers, omtrent de benoeming van koster of organist, omtrent traktement van den leeraar, enz. enz. In 1892 waren er welken, die van dit verkeerde standpunt uitgingen inzake de Vereeniging der beide Kerkgroepen naar de Scheiding en uit de Doleantie. Zij zouden gewild hebben, dat in alle kerken daarover een bootdelijke stemming gehouden ware en dan bij meerderheid uitgemaakt, of de vereeniging geschieden zou, ja dan neen. In plaatsen, waar tot opheden de ineenstemming der plaatselijke kerken nog niet tot stand kwam, wordt soms dezelfde gedachte nog wel geopperd, dat men de gemeente er over moet laten stemmen. Er zijn er die beweren: daar hebben de leden recht op.

Als aan zulke independentistische neigingen gehoor wordt verleend, komen ook terstond de independentistische kwade gevolgen aan den dag. Kiest een gemeente op die wijze bij meerderheid de stemmen *voor* iets, dan gaat de minderheid, die zich met die beslissing niet kan vereenigen, over tot het stichten van een *nieuwe congregatie*, over een nieuwen kring van geloovigen, of laat ons liever het kind bij zijn waren naam noemen. Zoo ontstaan *scheurkerken*. De independent tot heeft als stelling: Geloovigen kunnen zich naar willekeur tot een kring saamvoegen.

Het komt voor, dat ambtsdragers bij vrije stemming door de gemeentelieden gekozen worden, omdat de gemeentelieden dit als hun recht eischen. De leiding berust dan niet bij den kerkerad. Deze mag geen dubbelrollen spelen. Maar de stemgerechtigde mandatahielden worden saamgeroepen en zij kiezen wie hun goeddunkt, tot ouderlingen en diakenen. De kerkerad neemt de stemmen op en maakt bekend, wie bij meerderheid van stemmen zijn verkozen. Daar wordt dan bij de verkiezing van ambtsdragers in Christus' Kerk toegepast het *vet* van de independenten, dat eigenlijk berust op de leer der volkssoevereiniteit.

De verkeerde gedachte, waarvan de voorstanders dezer praktijk uitgaan, is dat de besturende macht en het regerende gezag in Christus' Kerk berust bij de *geloovigen*; terwijl dat inderdaad berust bij Christus' Kerk, Zijner Kerk, welke de *Opzieners* Zijner gemeente. De regering der Kerk berust niet bij alle geloovigen saam, maar bij het ouderlingenambt. En de opzieners hebben toe te zien, dat in geval zij afreden uit hunne bediening in hun plaats andere bekwaame, wijze, godvruchtige mannen gekozen worden, die den welstand der gemeente naar hun beste weten zullen helpen bevorderen. Op die lijn ligt de goede Gereformeerde praktijk, dat de kerkerad dubbelrollen stelt, waaruit de Gemeente kiest. De ervaring van onze kerken is ook algemeen, dat door de praktijk het welzijn der kerken metterdaad wordt bevorderd. Die idee, dat de kerkerad uitsluitend dienst heeft te doen om de besluiten der gemeente uit te voeren en aan de vrije stemmingen der gemeente zich heeft te onderwerpen, hoort bij de Gereformeerde broeders niet thuis.

Een derde verschijnsel bij de gemeentelieden is: het zich niet willen storen aan de kerkelijke grens-regelingen. Om allerlei *bijzaken*, gaat men elders ter kerk dan waar men behoort te kerken krachtens de door de meerdere vergadering getrokken grenzen. Men wil, gelijk een Independent, zich bij die congregatie voegen, waar men 't liefst aangelaten is. De een maal trekt de predikant van een naburige gemeente meer aan dan de eigen Dienaar des Woords. Een andere maal wil men niet iederen Zondag sekeren ambtsdrager in de familie van een ander plaatsen. Of wel: een kerkerad aan een besluit, dat zulk een broeder niet welgevallig was. Dan ontrekt men zich aan de bijeenkomst. En zulke gemeentelieden doen maar naar hun believen, handelen naar eigen willekeur, alsof menschen de Kerk bijeenvergaderen en niet Christus.

Op dezelfde lijn ligt ook de bestendigheid der plaatselijke gedeeldheid van kerken, die al in één kerkverband saamgevoegd zijn, omdat er eenheid is van geloofsbelijdenis en kerkregeling. De schuld daarvan ligt dikwerf voor een groot deel bij de gemeentelieden, omdat zij in plaats van goed-Gereformeerde te spreken en te handelen, met allerlei independentistische drogredenen zich ophouden in een eigen kring kan men alles beter naar zijn eigen hand zetten. Om nu enkele bijkomstige gewoonten te kunnen bewaren en handhaven, verzetten dan sommige broeders en handhaven, verzetten dan sommige broeders, die in een kerkverband, de independentistische dwalingen hebben we gezien, dat een beroep op de zoogenoemde "huishouding" geen steek houdt. De gewenschte invoering van het parochiestelsel in de groote steden ligt volstrekt niet op independentistische lijn. Wanneer een gemeente meer dan een twaalfhonderd leden gaat tellen, is tot goede verzorging en bewerkning noodig en gewenscht een eigen predikant, eigen stel ouderlingen en diakenen, een eigen vergadergebouw. Maar dan kiezen de geloovigen niet zelf de kringen, doch worden de grenzen geregeld, binnen welke een bepaalde kring van geloovigen als zelfstandige kerkformatie heeft te leven. Aan de eenheid der plaatselijke kerk behoort zelfs geen schade te doen, omdat allerlei gemeenschappelijke belangen in den gecombineerden kerkerad kunnen verhandeld. Doch wanneer in een stad drie groepen door elkaar gemengd wonen (zoem ze voor 't gemak; A, B, C) dan voert men de independentistische neigingen en staat een gezond kerkelijk leven tegen. Nog zien we voor ons het schalkse gezicht van professor Geesink, toen hij ten vorigen jare op de classis-vergadering der kerken van de classis Middelburg bij de examinatie van onzen beroepen missionair Dienaar, vroeg: "En wanneer er soo drie kerken-groepen in één stad bestaan, dan is dat ook independentistisch, niet waar, mijnheer?"

Nog slechts een klein gedeelte van ons jachtveld werd afgeloopen. Een volgend maal gaan we verder.

Officiële Berichten.

Particuliere Synode van Overijssel.

De Part. Synode van Overijssel zal D. V. te Deventer worden gehouden den 12 en 13 Juni 1912. Stukken voor het agendum, benevens de namen der afgevaardigden met vermelding van de woonplaatsen van heeren onderlingen, worden ingewacht vóór 22 Mei bij den eerst ondergeteekende.

Namens de roepende kerken van Deventer: SCHRIPS, F. D. M. P. J. JONGBLOED, V. D. M.

Particuliere Synode van Utrecht.

De Part. Synode der Geref. Kerken in de provincie Utrecht zal D.V. gehouden worden op Woensdag 12 Juni a.s. te Zeist.

Punten voor het agendum en namen der afgevaardigden worden ingewacht vóór 12 Mei a.s. bij den adres van den eerst ondergeteekende.

Namens den kerker. der roep. kerk van Baarn:

Dr. J. G. MEIJNEN, praeses. N. MARKS, scriba.

Baarn, 24 April 1912.

Particuliere Synode van Drente.

De vergadering van de Particuliere Synode der Geref. Kerken in Drente zal D.V. gehouden worden te Hogeveen op Woensdag 12 Juni e.k. Punten voor 't agendum en opgave van de afgevaardigden gelieve men in te zenden vóór 25 Mei a.s. bij den eerst ondergeteekende.

Namens de Geref. Kerk van Hogeveen:

Dr. R. ZIJLSTRA, h. t. praeses. J. EIKELBOOM, scriba.

Hogeveen, 19 April 1912.

Buitenland.

Engelsch-Indië. De jongste crisis der Theosophische vereeniging. Exploot van Annie Besant.

In 1880 begon een krachtige beweging in Indië. De volkstelling had opnieuw bewezen dat de Christelijke zendingsgemeenten waren toegenomen. De neutrale regeringscholen hadden zoo gewerkt dat de Indische jeugd zich voor het voorvaderlijk geloof afwendde. Maar ook was het sunderge van het Evangelie zoozeer in het volk doorgedrongen, dat vele ontwikkelde Hindoes' naar iets begonnen te zoeken, dat de plaats kon vervullen van de religie der vaderen, van welke men zich had afgewend. De pogingen van Brahma Samadhi, die Christendom en Hindoeïsme zocht saam te smelten, waren mislukt. De Hindoes wisten niet, hoe den wassenden stroom der Christelijke sending en van de Westersche beschaving te keeren. Het was voor hen een uitkomst, dat juist in dien tijd twee voorstanders der Theosophie uit het Westen in Indië optraden. Het waren: de Amerikaanse kolonel Olcott en de geschieden-vrouw van een Russischen generaal, mevrouw Blavatsky. Olcott liet zich door den Boedhistischen opperpriester te Ceylon in de gemeenschap der Boedhisten opnemen, terwijl mevrouw Blavatsky door het spiritisme en haar verkeer met de "Mahatmas", (bovenaardsche Hindoe-heiligen) en door de wonderen van het occultisme de lichtgevoelige Hindoes voor de Theosophie zocht te winnen. In sommige kringen was het een aanbeveling voor beiden, dat zij seer ijverig geind waren tegen de sending; zij spraken het uit dat deze niet het sedelijk recht had in Indië te werken; terwijl zij de Indische volksreligie in bescherming namen. Zelfs de onnoozele en sedelooze gebruiken van de afgezonderd wisten zij goed te praten en zij lieten geen middel onbepoofd om de Hindoes' er toe te brengen weder hunne oude halverveert religie boeken te bestuderen teneinde alzo het oude Brahmaïsme te doen herleven. Vele aangevaren stroomden hun toe. Al stemden zij niet allen de wonderlijke geheimleer van de twee blaas leeraars toe, zoo was de Theosophische vereeniging seer sympathiek als een schutsmuur tegen het voortdringen der Christelijke sending. Ieder kon daarvan lid worden tegen betaling van 10 rupeien. Niemand behoefde zijn eigen geloofsverzuiging te laten varen. De Theosophie, sprak Olcott, wilde slechts naar de waarheid zoeken. Het bloot lidsijn van het gezelschap maakt iemand echter nog niet tot een Theosoph. Alleen zij, die lid zijn van den engeren kring, werden in de geheimenissen van het occultisme ingewijd en kregen daardoor macht over de geheime krachten der natuur. Maar het ging zoo maar niet om tot dien kring toegelaten te worden. Slechts de ingewijden hadden de leiding van de gehele vereeniging.

De vereeniging breidde zich snel in de hoofdsteden van Noord- en Zuid Indië uit. Ook eenige aanzienlijke Engelsen werden er lid van. De diel der beweging was de "hoogepriesters Blavatsky", die door altijd wonderbaarde Geestesverschijningen de opmerksaamheid des volks meer en meer op zich wist te vestigen. Zij liet de "Mahatmas" des nachts op het dak van hare woning rondwandelend; daar maakten zij ook muziek of traden met bijzonder bevoorrecht vrienden in correspondentie. Maar deze kunststukken brachten haar ten slotte ten val. Zij werd door haar eigen handlangers ten toon gesteld in hare ware gedaante, doordat zij haar compromitterende brieven publiceerde. De Engelse, "vereeniging voor psychische onderzoekingen", aan wier hoofd Prof. Sidgwick te Cambridge stond, zond de heer Hadgon naar Indië, om ter plaatse een onderzoek in te stellen naar de verschijnselen der Indische Theosophie en de gepubliceerde brieven van Mevr. Blavatsky na te gaan. De uitslag van dit onderzoek was, dat genoemde Engelse vereeniging de verschijnselen voor bedrog en Mevr. Blavatsky voor een gewetenloose goochelaarster verklaarde. Dr. Max Müller, de geleerde orientalist te Oxford, schreef over de door haar uitgegeven geschriften: "Alles wat Mevr. Blavatsky over het Brahmaïsme of het Boedhisme geschreven heeft, is verward en op misverstand berustend." Door deze twee uitspraken trad de hoogepriesters van het tooneel af. Dit was in 1885. Vele leden der vereeniging bedankten voor hun lidmaatschap, en bijna was dan ook de theosophische vereeniging ontbonden geworden, wanneer niet Mevr. Blavatsky kort voor haar dood (1891) een opvolgster gevonden had, die haar in begaafdheid, tact en niets ontziende stoutmoedigheid ver overtrof. Deze was: Mevrouw Annie Besant.

Mevr. Annie Besant wordt door hare volgelingen voor een merkwaardige vrouw, voor een vrouw van betekenis gehouden. Zeker is zij dit. Het valt in het oog, dat zij een krachtenlijf heeft, dat zij excentriek is en licht van het een uiterste in het andere overslaat, hetgeen haar er dikwijls toe bracht om plotseling van denkwijze te veranderen en tegen de denkbeelden die in hare omgeving gevonden worden, oppositie te voeren. Men heeft deze eigenaardigheid willen verklaren uit het lersche bloed, dat zij van hare moeder erfd, doch dit voldoet ons niet. In haar jeugd wilde zij boven jongens in lichamelijke oefeningen uitsteken. Zij kwam onder den invloed eener vrome Engelse dame, doch door het najagen van wereldsche gemakken werd haar vaderstad, kwam zij er toe met haar te breken. Kort daarna sloot zij zich aan bij de Romaniserende hoogkerkelijke richting en trouwde op haar zotte jaar met een jong Engelsch predikant (1867). Doch na eenige jaren werd zij de Christelijke religie weder moede en las zij anti-christelijke boeken. Op een Zondag stond

zij, terwijl het avondmaal bediend werd, plotseling op en verliet de kerk. Spoedig daarna scheedde zij van haar man en hare twee kinderen, en sloot zich aan bij den socialistischen leider Bradlaugh aan, die toen in Engeland propaganda maakte voor het atheïsme en het materialisme. Ook Mevr. Besant pleitte met haar welverseden pen en haar welsprekend woord voor de Godloosheid. Op een openbare vergadering kwam zij tot de godalasterlijke uiting: "Als er een God is, dan mag Hij mij in vijf minuten doodslaan". Zij werd ook een voorstandster van het onzedelijk neo-Malthusianisme. Toen zij een geschrift daarover in het licht zond, veroordeelde de Engelse rechtbank haar tot gevangenisstraf (1877), die zij echter door de hulp van Bradlaugh ontging.

Na eenigen tijd brak zij weder openlijk met het materialisme en het neo-Malthusianisme en wierp zich op het tegenovergestelde spiritualisme. Maar ook daarbij bleef zij slechts korten tijd. Toen mevr. Blavatsky na hare nederlaag in Indië in Engeland kwam, sloot Annie Besant zich in 1889 bij de vrouw aan, die kort te voren als een bedriegster gebrandmerkt was.

Op raad van hare nieuwe leermeesters koos Annie Besant Indië tot arbeidsveld. En inderdaad was het land der wonderzucht, waar de fantasie zulk een groote rol speelt, een bijzonder geschikt arbeidsveld voor haar. Zij trok er in 1891 heen, om de Hindoes te bewegen de Theosophie als hun religie aan te nemen.

Het was voor haar een gunstige tijd. Zij vond aldaar een schuchter hoopje Theosophen. Hun "president" Olcott te Madras was op het punt geweest zich daarvandaan terug te trekken. Zij wendde in de eerste plaats dus wat in haar vermogen was aan, om den rookenden vlam-wiek van de Theosophische vereeniging aan te wakkeren. Zij trok door geheel Engelsch-Indië tot aan den voet der Himalaya, om overal waar zij een samenkomst van Engelschgevoerde Hindoes kon bijeen krijgen, de Theosophie aan te bevelen. Hare aantrekkelijke persoonlijkheid, populaire welsprekendheid en boven alles het vuurwerk van hare phantastische voorspellingen maakte, dat zij bij velen ingang vond. Te Bangalore verhaalde zij, dat zij reeds eenmaal als Indische geleerde op de wereld geweest was en daarna in Engeland opnieuw geboren werd om het daar heerschend materialisme te leeren kennen. Ook wist zij te vleien. "O! Hindoes, wat liet gij altijd naar het Westen, alsof van daar u de wijsheid komen moest. De Indische Theosophie is de beste van alle wijsbegeerten. De Hindoes zijn het wijste volk. Het Sanscrit is de beste taal. De Westersche beschaving met al hare ontdekkingen is niets vergeleken bij de Indische beschaving. Het beste dat men in het Westen heeft, is aan Indië ontleend. Schaamt u daarom niet voor uw ouden vorm van Godsverering. Houdt uwe Goden vast". Op deze manier sprak zij. Men juichte haar toe. "Dat is de stem Gods", werd er geroepen; men had nog nooit zulk een taal van een blanke gehoord. "Saraswati (de Godin der welsprekendheid) is tot ons gekomen". Nadat de geestdrift in het Zuiden een weinig bekoeld was, beaf zij zich naar Benares, het bolwerk van het Hindoeïsme in het Noorden. Daar had zij gelegenheid de aanzienlijkste Hindoes voor hare plannen te winnen. In de eerste plaats was het haar streven een Hindoe-hoogeschool op te richten, om de Indische jeugd van de Zendingsscholen af te houden. De hooge raad der Brahmaanse priesters wantrouwde haar. "Een Europeesche, wier schaduw reeds onze spijzen zou verontreinigen en die wij daarom niet gaarne in onze huizen zouden ontvangen, een vrouw, die naar onze wetten onze heilige schriften doch lezen noch onderwijzen mag — die kan bij ons geen aanspraak maken op de waardigheid eener priesteres", spraken zij. Anders was het bij de Indische Radja's en andere invloedrijke Hindoes. "Onze jeugd is er aan toe om van de vaderlijke religie af te vallen. Wat kan ons meer welkom zijn dan de stichting eener Engelse universiteit, waarin Westersche beschaving en oud Indische religie met elkaar verbonden worden?" zoo spraken zij. De nodige gelden waren spoedig gevonden; Annie Besant zorgde er voor, dat uit Engeland theosophische vereeniging goede lecrkrachten werden genomen om als professoren in de Westersche wetenschappen aangesteld te worden. Natuurlijk ontbraken hierbij de Heidsche pandits (Brahmaanse geleerden) niet; elke dag moest begonnen worden met een voorlezing uit de oude Hindoesche schriften, en daarbij behoorden dan "Krischna", die beschouwd wordt als de achtste incarnatie van Vishnoe, als nationaal God te worden aangeeroepen. Voor het Godsdienstonderwijs stelde Annie Besant een catechismus op, waarin "een gezuiverd en gemoderniseerd Hindoeïsme" geleerd werd. Dese school kreeg vele leerlingen; de invloed van Mevr. Besant nam toe. Het aantal Theosophen steeg in 1900 tot 4591 leden.

Tegenover de miljoenen Hindoes is dit een klein getal. Dit is niet te verwonderen. Want de Theosophie wil eclectisch zijn; dat wil zeggen, zij zoekt uit verschillende religien het beste te nemen, en is overigens neutraal. De Theosophie van Mevr. Besant kan bovendien haar Westerschen oorsprong niet verloochenen. Dat voelen de Hindoes, en daarom aarzelen zij, zich bij haar aan te sluiten. Ook de warmste vrienden van Mevr. Besant willen geen tategemeenschap met haar hebben. Desniettemin staat de Theosophie hun aangehaan om de voordeelen die ze hun brengt. Mevr. Besant heeft getracht dit gebrek van haar stelsel te neutraliseren, door persoonlijk het Hindoeïsme te verdedigen. Daarmede gaat een nu eens openlijk, dan weder bedekt verzet tegen het Christendom gepaard, hetgeen den Hindoes natuurlijk seer in het gewijf komt. Daarom heeft een schrijver in de *Church Missionary Record* het bij het rechte eind, als hij de Theosophie van Annie Besant een reform-secte van het Hindoeïsme noemt, in welke het Westersche element tegelijk zijn sterkte en zijn zwakheid is.

In den laatste tijd is het A. Besant gelukt, door twee dingen zich in de Indische wereld op den voorgrond te stellen. Het eerste is het plan om te Benares een Hindoe-Universiteit te stichten met vier faculteiten, in welke ook de Godsdienstgeschiedenis zal geleerd worden. Zij heeft daarvoor in Engelse regeringskringen en in de Indische maatschappij propaganda gemaakt, terwijl de orthodoxe Hindoes' zich steeds sterker daartegen uitspreken. In de tweede plaats wist zij te bewerken, dat zij bij Olcott's dood tot Opperpriesters der Theosophen benoemd werd. Ofschoon zij daarvoor naar Madras moest verhuizen, meende zij toch, dat zij gedaan zou krijgen dat de begeerde Universiteit gesticht werd. Evenwel bracht haar rusteloos streven naar steeds grooter uitbreiding van haar invloed een crisis te weeg, die voor haar verderfelijke werd.

Van deze crisis zegt de *Christian Patriot* van Madras het volgende: In de kringen der Indische "hervormers" was men steeds meer tegen de Theosophie van Mevr. Besant gekant geworden. Dese lieden houden het voor een

rationale schande, dat hun volk zoo taai vasthoudt aan oude gebruiken en slechte zeden (bijv. het uithuwelijken van kinderen), en zij willen alles in het werk stellen om deze te doen ophouden. Daar mevr. Besant de onsinigste gebruiken, zoals den afgodendienst, zoekt te rechtvaardigen, zoo was hare Theosophie hun een steen des aanstoots. Zij noemden de Theosophie een reactionair en onzedelijk stelsel, dat de sociale hervorming een halve eeuw had teruggezet.

De tweede slag kwam van de Hindoes, die begrepen dat mevr. Besant's aanbeveling van het Hindoeïsme niet oprecht was; het was er haar alleen maar om te doen, hare Theosophie daarvoor in de plaats te stellen. Hare hogeschool was een kweekschool voor jonge Theosophen geworden; de orde van "de zonen van Indië", die met pauken en trompetten in geheel Indië aangekondigd was, had zich ook al ontpopt als een propagandamiddel voor de Theosophie. In het door haar ontworpen leerplan der Hindoe-universiteit werd niet alleen de "Sanatana Dharma" (de Hindoe-wet) opgenomen, maar ook de leer der Theosophie. Hieruit bleek dat de Hindoe-leer en de Theosophie twee verschillende dingen waren en dat mevr. Besant's bewering, dat de Theosophie meer Indisch was dan het Hindoeïsme, bedrog geweest was. De orthodoxe Hindoes zochten nu een snivere Hindoe-universiteit te krijgen.

Daarbij ontstond een onverwikkelijke twist in het leger der Theosophen. Mevr. Besant ontleed den vice-president der vereeniging wegens meeningverschil; verscheiden secretarissen ondergingen hetzelfde lot. Men versocht mevr. Besant een Europeeschen opperpriester wegens onzedelijken wandel te ontslaan. Zij weigerde. Op grond van teekenen des tijds kondigde zij aan, dat een tweede Christus, die der wereld de waarheid verkondigen en haar vernieuwen zou, op de komst was. Zij ging zoo ver, dat zij van een Brahmaanschen jongeling, Krischna murti, zeide, dat Christus in het lichaam van dien jongen mensch zou verschijnen. Allen die aan de verschijning van den grooten leeraar gelooven, vereenigde zij in de orde van de "ster van het Oosten".

Bij dit alles beriep zij zich steeds op "de groote meesters" die haar openbaringen omtrent de toekomst brachten. Dit werd aanleiding dat een laatste storm tegen haar opstak. Men begon aan het bestaan van de veeltiggenoemde "Mahatmas" te twijfelen. Men vroeg leden der Theosophische vereeniging, of zij bewijzen konden dat die z.g. "broeders" bestonden; de meesten beleden hun onwetendheid in die dingen, anderen meenden dat het bestaan der "broeders" waarschijnlijk was. Men vrocht mevr. Besant ten slotte zich daardoor af te spreken. Eerst weigerde zij, maar ten laatste kwam zij toch voor dat met een voorbeeld, waarmede zij een armalig figuur maakte. Zij zeide hare zaak te redden met een hartstoechelijk beroep op het religieuze fanatisme harer hoorders, doch het hielp haar niet.

Toen werd de eenmaal zoo aangebedene opperpriester door velen haar ijverigste bewonderaars verlaten; de bladen die eerst den lof der Theosophie zongen, namen nu artikelen op welke zware beschuldigingen tegen haar inbrachten. Het eind van de zaak was, dat mevrouw Besant onder een hagelbui van schimpwoorden haar geliefd Adyar verliet en naar Londen reisde. Volgens de laatste berichten van zij Krischna murti, "den wonderbaren knaap, mede, die reeds op een reeks van vele incorporaties binnen de laatste 30.000 jaar mocht terug zien".

Sedert heerscht in het leger der Indische Theosophen de grootste verwarring. Het was, dat om de Theosophische vereeniging hing, is grootendeels weggewaaid. Het is te hopen dat ook in Europa het besef algemeen zal doordringen, dat Annie Besant's Theosophie een vermenging is van verkeerd begrepen en verdraaide Indische gedachten en hare schijn-wijsheid.

Ten slotte deelen wij iets mede uit de "Grondlijnen der Theosophie", die in 1909 in het Duitsch vertaald, te Leipzig verschenen. In hoofdst. 7 "De dood", leent men: "Zoo spoedig (na den dood, in het leven na dit leven) het astraallichaam, d.w.z. de drager der lagere gedachten en begeerten, schateren verbruikt en afgeleid is, vindt de mensch zich weder als bewoner van het hogere lichaam van fijne materie, dat wij veranderd lichaam genoemd hebben. In dit voortlig is hij alleen in staat op de trillingen te antwoorden, die hem van de gelijke materie der buitenwereld toestroomden, de materie van het mentale veld. De tijd der reiniging is voorbij, het lagere deel zijner natuur is opgeteerd, en nu blijven slechts de hogere gedachten..., die de mensch gedurende zijn leven gehad heeft. Deze omgeven hem en vormen een soort schaal, door middel waarvan hij in staat is, op seker soort trillingen der fijne materie te antwoorden....

Wie denkt hierbij niet aan het gooticisme, een ketterij waarvan reeds sporen in de apostolische kerk te vinden zijn en die zich in de 4de en 3de eeuw ontwikkelde? En met deze doodsbeden uit oude grafspelonken voedt zich menig "berchaald" mensch in de 20ste eeuw!

Opmerkelijk is het, dat de uitgever van bovengenoemd geschrift, Max Altmann te Leipzig, nog steeds de geschriften van een als bedriegster op de kaak gestelde mevr. Blavatsky, b.v. haar "Stentel voor de Theosophie", als een "hoogst interessant monumentaal werk der theosophische literatuur uit de pen deser Sphinx der 19de eeuw" aanbeveelt!

WINCKEL.

Voor Kinderen.

HET GOEDE DEEL.

XII.

TORBEREIDSELEN.

De oude man hervatte intusschen zijn werk en kaptte ijverig voort, terwijl de jonkheer in gedachten verdiept op den boomstam bleef zitten, en slechts nu en dan een blik op den grijsaard wierp. Doch de schemering viel in dit gedeelte des jaars reeds vroeg in.

Toen het begon donker te worden hield de houthakker op met zijn werk, kwam weder bij Ono en zei:

"Ge moet nu huiswaarts gaan, jonkheer. Het zal toch al volkomen duister zijn eer gij de stad bereikt. Het is ook beter voor een vreemdeling als gij niet in de donkerheid in dit bosch te aweren."

"Zijn er dan wilde dieren of roovers?" vroeg Otto.

"Hier niet" zei de ander, "maar wel awerft er in den laatste tijd veel vreemd, verdacht volk in dese streken. Die konden het u lastig genoeg maken."